

Dordtse Gevelstenenwandeling | Stadswandeling

Gevelstenen dienden in de stad vaak als een adresaanduiding. Soms waren ze ook gewoon reclame. Wat voor beroep werd er in het pand uitgeoefend? Of waar kwam de bewoner vandaan? De gevelsteen vertelde het. Uit de gemeentelijke opslag en uit gesloopte panden werden rond 1970 veel gevelstenen herplaatst. Wil je de route inkorten? Begin dan bij nummer 13 Het Hof en loop een kort rondje door de Hofstraat en Nieuwstraat. Uit de gemeentelijke opslag en uit gesloopte panden werden rond 1970 veel gevelstenen herplaatst. Het gebied bij het Statenplein is nu een Walhalla van en voor gevelstenen.

TIP: Bij de VVV en in de VVV-webshop is het boekje 'Gezichten van Dordrecht' verkrijgbaar met achtergrondinformatie over gevelstenen met gezichten.

1

De route begint bij **Het Stadhuis (Stadhuisplein 1)**. Boven de zuilen zie je het stadswapen van Dordrecht. Het wordt vastgehouden door twee griffioenen, een kruising tussen een adelaar en leeuw. Het Stadhuis werd in 1383 gebouwd als overdekte markthal en in 1544 in gebruik genomen als 'Stedehuys'.

Ga rechtsaf de Groenmarkt op.

2

Het pand de **Gulden Os (Groenmarkt 153)** uit 1523, met de natuurstenen gothische trapgevel, is een van de oudste huizen van Dordrecht. Het vergulde dier helemaal op de top van het gebouw herinnert aan de vele slagers die in deze buurt werkten.

Ga rechtsaf de Visbrug over.

3

Het pand **Crimpert Salm (Visstraat 3)** aan de rechterzijde is een van de fraaiste renaissance huizen van de stad en het voormalig gildehuis van vissers uit 1608. Het naastgelegen pand is het voormalige huis De Steur. De rijke viskopers kwamen bijeen in hun gildehuis De Crimpert Salm. De zalm kreeg een klap op de neus en de kieuw waardoor hij kromp. Zo trok het bloed door de vis waar hij zijn roze kleur verkreeg. De derde klap betekende pas de dood.

Loop terug over de Visbrug en vervolg rechtsaf de Groenmarkt.

4

Hollands oudste bierbrouwerij **De Sleutel (Groenmarkt 105)** zou hier in 1433 zijn gesticht en besloeg in zijn hoogtijdagen meerdere panden. Eén ervan stond tegenover het poortje met de sleutels uit 1612 en had de naam 't Biervat (nr.75-77). Het diende als opslagplaats voor schoongemaakte lagervaten.

Ga verderop linksaf onder de Waag door en steek de Grote Markt over, rechts en dan links naar de Aardappelmarkt.

5

Gevelsteen op de **hoek Aardappelmarkt en Kuipershaven**. Op de steen staat de heilige Sint Joost met een bijbel en pelgrimsstaf. De Sint Joostkapel die op deze plek stond werd in ongeveer 1580 afgebroken, maar jaren later werd hier een huis gebouwd. Om de kapel te herdenken, kreeg het huis de naam Sint Joost. Hij zit tussen twee bomen met in de linkerboom zijn koningskroon, die hij letterlijk in de wilgen heeft gehangen.

Loop de Roobrug over en kijk links omhoog.

Lees verder op de volgende pagina >>

Dordtse Gevelstenenwandeling | Stadswandeling

6

Helemaal in de nok van het grote patriciërshuis zie je een beeldhouwde Chronos, ofwel **Vader Tijd (Vlak 2)**, die twee familiewapens toont. Op zijn hoofd draagt hij een zandloper, als teken van vergankelijkheid en de tijdelijkheid van het leven. Op de vleugels links en rechts van de zandloper zijn een vleermuis en een adelaar te zien.

Ga terug over de Roobrug en linksaf naar de Kuipershaven.

7

In de **Speykermant (Kuipershaven 141)** werd in 1715 gebouwd door de Luikse ijzerhandelaar Jacob Jacobse. Voor de deur lagen in de haven de Luikse schepen afgemeerd die de handgesmede spijkers in manden aanvoerden. In het siersmeedwerk boven de deur is zo'n mand nog te zien.

8

Dit complex (**Kuipershaven 41**) uit 1700 heeft een voor Dordrecht zeldzame halsgevel. De hals wordt geflankeerd door beeldhouwde klauwstukken en siervazen. Rond 1800 kwam het pand in handen van O.B. 't Hooft. Deze was handelaar in meekrap, een rode plantaardige verfstof die in Dordrecht op grote schaal werd verhandeld. Hij moet het pand zijn huidige naam 'het Meevat' hebben gegeven.

Volg de Kuipershaven helemaal tot het einde tot aan het Drierivierenpunt.

9

De oude, laatgotische stadspoort **Groothoofdspoort** werd rond 1440-1450 gebouwd en werd in 1617-1618 omsloten door een nieuwe renaissancepoort, die het huidige beeld bepaalt. Aan de landzijde van de poort bevindt zich het stadswapen van Dordrecht, aan de waterzijde een afbeelding van de Dordtse stedemaagd.

Ga onder de poort door, even links en direct rechtsaf de Wijnstraat in.

10

De gevelsteen Het **Groot Schippershuys (Wijnstraat 15-17)** geeft duidelijk aan dat hier het vroegere hoofdkwartier van de zeevarende schippers was gehuisvest. Bij de gildefeestjes werd er niet op een vat bier of minder gekeken.

11

De voorgevel van **Het Henneke (Wijnstraat 71)** is het zogenaamde Dordtse type, een laat-gotisch metselaarsmodel dat voorkwam in het hele rivierengebied. Daarboven een trapgevel met de gevelsteen In den Hen uit 1630. Het hele pand werd gerestaureerd in 1977.

12

De Onbeschaamde (Wijnstraat 123-125) uit 1650 dankt zijn naam aan het naakte jongetje in het timpaan, ook wel de Manneke Pis van Dordt genoemd. Het huis is een voorbeeld van de Hollands-classicistische stijl.

13

Dit is in **Beverenburgh (Wijnstraat 127)** is in vroege renaissance- of Tudorstijl gebouwd als woning van de burgemeestersfamilie Van Beveren. In 1650 werd door burgemeester Abraham van Beveren opdracht gegeven om het naastgelegen pand De Onbeschaamde te bouwen. Daarna werd Dit is in Beverenburgh gebruikt als dienstwoning.

Ga iets verderop linksaf over de Nieuwbrug en dan rechts naar de Voorstraat.

Lees verder op de volgende pagina >>

Dordtse Gevelstenenwandeling | Stadswandeling

14

De Munt van Hollandt (Munt 5) was van 1367 tot 1806 de plek waar in opdracht van keizer Karel V volgens exclusief recht de munten van het gewest Holland werden geslagen. Wanneer je onder de Muntpoort doorloopt zie je aan het einde de deur van het Muntmeestershuis met daarboven het Wapen van Holland.

Volg de Voorstraat en ga op het voetgangersgedeelte linksaf onder de poort door naar het Hof.

15

In **Het Hof** zit een gevelsteen van de Heelhaakschutterij. Een heelhaak was een vuurwapen dat met een haak kon worden vastgezet om de terugstoot op te te vangen. In de gevelsteen zijn twee dergelijke wapens afgebeeld. De schutterij was hier van 1574 tot 1832 gevestigd, nadat er in juli 1572 de Eerste Vrije Statenvergadering was gehouden. De steen zal aangebracht zijn na een verbouwing van het voormalige klooster.

16

De eerste vijf panden in de **Hofstraat** zijn kopieën of samenstellingen van gesloopte huizen. De gevel van Hofstraat 8 is een kopie van een in 1956 in de Grote Spuistraat afgebrande huis. Ook de gevelsteen is een (kunststof) kopie. Chirurgijn Dirck d'Exter legde pleisters, maar zekert in die tijd was God toch de meester.

17

Hofstraat 12 is wel een origineel pand en staat al een paar eeuwen in de straat. De gevelsteen Aecken zat oorspronkelijk in een poortje in de Kolfstraat, daar naast 't Napolitaensche Peerd. Ook Aecken moest wijken voor de uitbreidingsplannen van V&D, waarna de steen in 1973 naar hier werd verplaatst. Een inwoner uit Aken (net als Dordrecht een Rijnstad) zal de gevelsteen hebben laten maken.

18

De gevelsteen in **Hofstraat 22** gaat terug naar het Bijbelverhaal over Samson, de man die zijn enorme kracht ontleende aan zijn lange haar en in gevangenschap de pilaren van een tempel omverduwde waardoor duizenden Filistijnen stierven, hijzelf ook. Wie met weelde en rijkdom om kan gaan is sterker dan Samson. De steen zat ooit in een pakhuis aan de Kuipershaven.

19

Dit poortje (Hofstraat 26) stond ooit voor het Oudevrouwenhuis in het Bagijnhof. Het gedicht van de moraliserende dichter Jacob Cats is weinig vrouwvriendelijk: Hiet hier werden onderhouden oude koude, swacke vrouwen. Trotse vrijsters, fiere jeucht, siet hoe dat je werden meucht. Bij de restauratie van het poortje in 1896 werd dit versje er weer op gebeiteld. Het poortje kreeg toen ook weer een vrouwtje in het medaillon.

Ga rechtsaf de Nieuwstraat in.

20

In **Nieuwstraat 23** een wel heel mooi gedetailleerde steen, int groene laken. Laken werd gemaakt van wol en dat was een vieze en ongezonde bezigheid. De steen zat ooit in een huis aan de Voorstraat, en dat zal een lakenhandelaar geweest zijn.

21

De jongste gevelsteen **Nieuwstraat 33**, met het geslachtswapen van de familie Van der Mandele: vissen en rozetten. De Van der Mandele Stichting verleent steun op maatschappelijk, sociaal en cultureel gebied. De stichting liet in Dordrecht in 1975 dit pand restaureren en plaatste als herdenking het steentje.

Lees verder op de volgende pagina >>

Dordtse Gevelstenenwandeling | Stadswandeling

22

De gevelsteen **Nieuwstraat 35** uit 1585 heeft een wat sombere kijk op de toekomst: de werlt is opt endt 1585. Sombere tijden. De Tachtigjarige Oorlog was begonnen en in 1585 was Antwerpen in Spaanse handen gevallen. Toch grapte de maker toch nog door een werelbol met kruis op een eend (endt) te plaatsen. De wereld is op de eend/op het einde. De steen zat ooit in een huis aan de Grotekerkbuurt.

Ga terug naar het andere deel van de Nieuwstraat voorbij de Hofstraat.

23

Italiaanse sferen op **Nieuwstraat 30**! Het steigerende paard komt volgens de tekst uit Napels. De steen zat ooit in een pand in de Kolfstraat dat werd afgebroken voor de nieuwbouw van V&D. Er wordt wel gemeend dat de gevelsteen de Spaanse overheersing in Italië verbeeldt, maar aannemelijker is dat de opdrachtgever uit Napels afkomstig was. Een Napolitaner was in de 18de eeuw een geliefd paardenras.

24

Op **Nieuwstraat 40** een vrouwenhoofd, misschien wel gemaakt door Gilles Huppe die rond 1610 in Dordrecht beelden houwde. Het huis, een Dordts Gevel, stond tot 1973 aan de overkant van de straat maar de gevel werd in 1973 in zijn geheel opgepakt en naar hier verplaatst om ruimte te maken voor het Statenplein. De fraaie vrouw zat waarschijnlijk ooit in een huis aan de Riedijk.

25

Boven het poortje (Nieuwstraat 50) een fragment van een steen die ooit achter een brouwerij aan de Voorstraat zat. Het jaartal is niet meer te achterhalen: 160? De wapens zijn van de families De Witt (links, een springende haas, achtervolgd door twee verschillende honden) en Scharlaken (een halve maan en drie rozen).

26

In **Nieuwstraat 52** zit een gevelsteen die direct al veel vragen oproept. De steen werd in 1956 opgebaggerd uit de Nieuwe Haven en in 1977 hier geplaatst. Zat de steen ooit in het huis Den Dubbelen Arent aan de Wijnstraat? Maar hoe kwam de steen dan in de haven? En waarom? Vragen waarop nog geen antwoord is.

Einde van de route

Dordtse Gevelstenenwandeling | Stadswandeling

